

Motion till riksdagen 2013/14: MJ238

av Jan Lindholm och Agneta Börjesson (MP)

Miljöbalken och innemiljöfrågan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur ändringar i miljöbalken kan ge ett starkare stöd till dem som drabbas av innemiljöproblem.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av rättstryggheten vid tillämpning av miljöbalken när det gäller människor som drabbats av innemiljöproblem och som försöker driva rättsfall.

Tidigare behandling

Förslag mycket snarlika de som framställs i denna motion har tidigare avslagits av riksdagen. Den juridiska diskussionen kring problematiken har det senaste året intensifierats såväl i Sverige som på EU-nivå. Samtidigt har det hänt en hel del på forskningssidan vad gäller hur man ser på orsak och verkan. Riksdagen bör därför fördjupa sig ytterligare i frågan och motionen kan förhoppningsvis bidra till detta.

Bakgrund

Erfarenhet från bland annat Astma- och Allergiförbundet visar att de som drabbas av innemiljöproblem (bland annat fukt, mögel och kemiska emissioner) i befintliga flerbostadshus, främst hyresrätter, ofta har svårt att få hjälp i tid. De hinner då bli besvärande sjuka, och ju längre de bor kvar i bostaden desto allvarigare drabbas hälsan. Möjligheten att byta bostad är ofta liten, vilket gör att många känner sig tvingade att bo kvar även när fastighetsägaren inte tar problemen på allvar. En bidragande orsak till fastighetsägarnas oin-

Fel! Okänt namn på

tesse kan vara att miljökontoren inte ställer tillräckliga krav. Miljökontoren litar oftast på att egenkontrollen fungerar och att de undersökningar som fastighetsägaren gör är korrekta, men dessa undersökningar är inte opartiska.

Tillsynsmyndigheten gör sällan egna undersökningar eller kontroller av att åtgärder utförts korrekt. Det kan också vara svårt för miljökontor att ställa krav på kommunala bostadsbolag som medför kostnader (jämförhållanden). Dessutom saknas ofta rätt och tillräcklig kompetens om inomhusmiljöproblem och hur de ska bedömas hos tillsynsmyndigheten.

Det tar också tyvärr alldeles för lång tid att driva rättsfall om inomhusmiljö och kompetensen hos rättsinstanser om inomhusmiljö bedöms vara låg. De drabbade tvingas själva driva såväl det juridiska förarbetet till processen som själva den rättsliga processen, vilket kan försätta dem i en svår ekonomisk situation. Tidsutdräkten liksom både den ekonomiska och den arbetsmässiga ansträngningen förvärrar ofta även hälsoläget för de drabbade.

Rättshjälpssystemet fungerar enligt de drabbade dåligt då försäkringar bara täcker en liten del av timpriset för ett juridiskt ombud och enbart en bråkdel av rättegångskostnaderna. Vid förlust måste den drabbade själv dessutom stå för motpartens kostnader, vilket kan röra sig om miljonbelopp – till skillnad från fastighetsägare som har helt andra ekonomiska resurser. Personlig konkurs med livslånga ekonomiska problem kan då drabba den redan sjuka hyresgästen. Den som drabbats av inomhusmiljöproblem och tvingas lämna en lägenhet får ofta en ersättningslägenhet som inte motsvarar den personen lämnat (om personen över huvud taget får någon ersättningslägenhet).

Det är svårt för drabbade att bevisa att problemen för hälsan har bostaden som orsak. Miljökontoren har ofta låg kompetens på detta område, vilket gör att deras utlåtanden får litet eller obetydligt värde vid en rättegång.

Enligt de drabbade är det även svårt att hitta kompetenta jurister som kan frågorna, och när någon framgångsrikt företräder de drabbade köps de upp av de stora fastighetsbolagen och blir därmed jäviga liksom hela deras byrå. Detta skapar brist på kompetenta jurister för de drabbade.

Det är även svårt för drabbade att få underlag från miljömedicinsk klinik eftersom de inte skriver underlag till patienter som driver rättsprocesser. Här är möjligen en förändring på gång genom det nya forskarnätverket Komin som riksdagen borde bjuda in för ett kunskapsseminarium.

Fastighetsägarna har oftast själva mycket bristande kunskap om sanering när det gäller fukt och mögel (både av lägenhet och av bohus). Det förekommer att de som drabbats av fukt- och mögelproblem måste lämna allt bohus.

Ett annat mycket vanligt problem är olägenheter på grund av passiv rökning i flerbildshus. De som drabbas av passiv rökning från grannar i flerbildshus, bl.a. läckage via otätheter och ventilation eller rökning på balkonger, har svårt att få hjälp av tillsynsmyndigheter eftersom det idag inte finns rättsfall och vägledning som ger stöd för att ställa krav på rökare. Personer med allergi och annan överkänslighet blir sjuka av tobaksröken som då verkligen blir en olägenhet för deras hälsa. De kan dock inte vara säkra på att få en rökfri miljö även om de flyttar eftersom det kan finnas rökande grannar på det nya stället. Antalet fastighetsägare i landet som på frivillig väg infört rökfria flerbildshus är få.

Förslag till åtgärder

Det regeringsuppdrag som Statens folkhälsoinstitut fått, att utreda behovet av fler rökfria miljöer och problem med passiv rökning, omfattar endast tobakslagen. Behovet att utreda problemet med passiv rökning från grannar i bostäder som inte omfattas av tobakslagen är stort.

Sammantaget finns ett stort behov av en översyn av miljöbalken när det gäller ohälsosam inomhusmiljö och passiv rökning från grannar i bostäder. Balken har funnits sedan 1999, men det finns fortfarande få rättsfall och riktlinjer från myndigheter som ger vägledning för tillsynsmyndigheter på området. En översyn av miljöbalken bör ingå som en del i en större allergiutredning (liknande Allergiutredningen SOU 1989:76).

Mot bakgrund av det ovan anförda bör regeringen snarast ta nödvändiga initiativ för att stärka den rättsliga ställningen för dem som drabbas av de olika inomhusmiljöproblem motionen lyfter fram. En sådan översyn bör omfatta såväl miljöbalkens regler på området som en översyn av rättssystemet vid tillämpningen (kompetens, handläggningstider m.m.) för dem som försöker driva rättsfall.

Stockholm den 25 september 2013

Jan Lindholm (MP)

Agneta Börjesson (MP)